

STRAŽA

Neodvisen političen list za slovensko ljudstvo

Poština plačana v gotovini.

STRAŽA izhaja v ponedeljek, sredo in petek. Uredništvo in upravnništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Uredništvom se more govoriti vsaki dan samo od 11. do 12. ure. Rokopis se ne vrača.

Nezaprite reklamacije so poštalne prosta. Telefon Interurban št. 113.

134. številka

Maribor, dne 22. novembra 1922.

Letnik XIV.

Albanija.

Na jugu naše domovine se razprostira do nedavno še malo poznana, v svojih prirodnih nedotaknjenih zakladih deviška dežela. Pod turško nadvlado je Albanija uživala, sicer nepriznana, vendar popolno svobodo. V skoraj nepristopno gorovje se albansk. prebivalstvu ni smel pokazati nobeden turški orožnik, berič ali davčni uradnik. Dežela ni plačevala nikakih davkov in ni priznavala nikakih postav. Po prvi balkanski vojni, ki niti Albancem ni prizanašala, so se vršili razni poskusi, pridobiti Albance za urejeno državljansko življenje pod to ali ono obliko vladavine. Vsi ti poskusi so morali propasti pred skalnato trdno odpornostjo albanskega prebivalstva. Umakniti se je moral princ Wied in pala je Esad pašina glava. Tudi današnji režim ne pokazuje nobenih znakov za možnost svoje trajnosti. Nad poldrugi milijon. Razdeljeni so v več rodov, kakor nad poldrugi milijon. Razdeljeni so v več rodov, kakor je to sploh v navadi med vsemi primitivnimi narodi. V glavnem so razdeljeni na dva plemena: na severu na Gege, na jugu pa na Toske. Med seboj se oba plemena razlikujeta telesno, duševno in jezikovno. Toski so v kulturi, bistrosti in telesno znatno slabšeji, zato je tudi grški vpliv nanje močnejši, kakor pa vpliv severnih sosednih narodov na Albance Gege. Narodnostne skupnosti ne poznajo. Posamezni rodovi, katerim načelujejo barjaktarji (poglavarji rodu), žive v vednih sovražnostih med seboj.

Glavni in ne edini vzrok temu je iskati v krvni osveti; ki je več ali manj običajna balkanskim narodom in ki prizadeva toliko škode in zla zlasti v razmerju bratskih narodov Srbov in Bolgarov. Pobratimstvo in krvna osveta so romantičnim dušam izraz nekega nezavestnega bistva, ponosa in značajnosti. In to je tudi Albance vzgojilo, poleg divje, gorate in sklnate domovine, v narod, ki je v kljub svoji notranji razkosanosti vendar krepak in odporen. Kdorkoli razžali ali ubije Albance, ta ima opraviti s sorodniki in pobratimi razžaljenega ali ubitega. Ko ti ubijejo morilca, ali katerega njegovih, se morilčevi sorodniki ali pobratimi maščujejo nad nedolžnimi pristaši ubijalca. Tako je sovražnost neizčrpeljiva in odpustanje je pogostejša prikazen le iz novejšega časa med katoliškimi Albanci. Krvna osveta je pri Albancih najsvetejša dolžnost vsakega posameznika. Kako pade vsako leto dve tretjini mož kot žrtev krvne osvete.

Kar posebno odlikuje Albance, to je njihova besa. Če Albance zastavi svojo moško besedo komurkoli, je nikdar ne bo prelomil. Rajši smrt, kakor pa snesti dano besedo. V tem oziru so Albanci najsvetejši vzgled marsikateremu civiliziranemu blazirancu. Tudi glede osebne poštenosti so Albanci v svojem primitivnem domnevanju na častnem mestu. Albance v svoji hiši ne bo nikogar ubil ali okradel. Tisti, ki so prepotovali Albanijo, imajo v tem oziru dovolj zadovoljivih izkušenj. V albanskem gorovju je ob umiku preko Albanije neki srbski major pustil pri nekem Albancu svojo obolelo ženo in otroke ter 4000 zlatih frankov, da se v ugodnem trenutku vrne žena z otroci v Beograd. Spomladi leta 1916 je dotični Albance pripeljal v njegovem varstvu se nahajajočo srbsko družino zdravo in brez posebnih težkoč v Beograd ter pri tem sprejel od gospe samo toliko plačila, kolikor so znašali stvarni stroški potovanja. Takih primerov bi se moglo navesti celo vrsto.

Da pa so Albanci bojevit narod, to stoji. S poljedelstvom se peča samo prebivalstvo v dolinah, v gorovju pa je razvita ovčjereja. Roparski napadi na ozemlje sosednih držav so se vršili ne toliko iz koristljubja, kolikor iz političnih razlogov in iz razlogov krvne osvete za požgane vasi in uničene rodbine v balkanski vojni.

Vsled pomanjkanja cest in drugih prometnih sredstev je življenje Albancem zelo podvezano in priprosto. V toliko bolj pa je razvit čut prirojene bistrosti in vztrajnosti. Vasi so redke in še maloštevilne hiše v letih so raztreseno daleč ena od druge oddaljene. Večji kraji so Skader, Drač, Kroja, Lješ, in Tirana in še nekaj manj važnih vasi. Večina Albancev pa živi samostarsko življenje po gorovjih in v nepristopnem skalovju.

Z ozirom na vse to ni niti misliti, na urejeno državo, dokler ne bo cest in železnice ter šol in cerkv. Kar dar pa se uresniči vse to, pa bo Albanija v kratkem cvetoča država. Pomisliti je treba na silne vodopade za električne pogone, ogromne pragozde, izpod katerih leže bogati zakladi raznih rud. Romantično divja pokrajina in južno podnebje pa bo privlačilo mnogo petičnih tučev v to južno švico ob Jadranskem morju. Prirodno krasna lega in dobro zavarovano pristanišče Sv. Ivana Meduvanskega ob ustju Drima s primerno poglobitvijo in po osušitvi močvirja vsebuje vse pogoje za pomembno trgovsko mesto.

Drač v tem oziru nima s svojo za razvoj mesta neprimerno okolico enakih pogojev in ima bolj značaj političnega središča.

Luksemburški profesor Calmes je nedavno objavil rezultat o sedanjem položaju države Skipetarjev, kakor se Albanci sami imenujejo.

V zadnjem času je zabeležiti znatno izboljšanje notranjega in zunanega položaja Albanije. Po trinajstih letih neprestanih bojev je Albanija izšla razmeroma brez znatnih škod. V tem oziru je Albancem znatno pomagala njihova prirodna bistroumnost in sicer v tem, da niso hoteli za časa vojne sprejemati nikakega papirnatega denarja, marveč samo srebro in zlato. Zato je Albanija danes edina država, ki ima v prometu samo kovinast denar. Vsled pomanjkanja prometnih sredstev mora Albanija uvažati žito. Sedaj je vlada sklenila, da mora vsak moški vsaj 6 dni na leto delati pri graditvi cest. Avstrijci so ustanovili nekaj ozkotirne vojaške železniške proge, ki jo je pa treba izpopolniti in vsposobiti za trajnost.

Lani je imela država v svojem proračunu 13 milijonov zlatih frankov primanjkljaja.

Razvoj dežele, zlasti poljedelstvo, bo pripomogel, da bodo državne finance postale aktivne in bo začelo živahno gospodarsko življenje.

V dobrem razumevanju interesov Jugoslavije je, da ostane naša država prijateljskih odnosih z Albanijo.

Politični položaj.

Kako se minister Pribičević izgovarja? Omenili smo že interpelacijo glede preganjanja hrvatskega učiteljstva in ministrov odgovor, da so se premestitve izvršile generalno itd., sedaj pa je treba še beležiti, kako se je zvičal in izgovarjal minister Pribičević, ko je poslanec Andželič navajal posamezne slučaje ter zahteval pojasnila, zakaj je bila ta in ona učna moč preganjana. Za vsak slučaj je imel minister svoj izgovor, ki je enak dnevnemu podlemu podtikanju v nekaterih režimskih listih. Eden učitelj naj bi bil žalil kralja, drugi naj bi se bil javno ogreval za hrvatsko republiko, tretji naj bi bil javno proslavljal Radiča, ta učiteljica naj bi bila vneta republikanka, ona zopet članica prepovedanega hrvatskega ženskega društva in tako cela vrsta slučajev z «vidi se», «zdi se», «najbrž», «po vsej priliki», «kakor pravijo», «kakor se je dognalo» itd. — in naj se na tak način učiteljem še toliko očita, nobenega se ni sodnijsko zasledovalo, temveč samo prosvetni minister si je prilastil pravico, jih preganjati ter izpostavljati bedi in trpljenju. Ko mu je zmanjkalo navadnega podtikanja, je šel minister celo tako daleč, da je v enem slučaju trdil, da se zavzema poslanec za učitelja samo radi njegove žene, glede nekega drugega je pa dejal, da je najbrž na konfidentski listi. Pri tem so se začuli iz opozicije klicikje je ta konfidentska lista, zakaj jo skrivate že štiri leta in kako si upate z njo utemeljevati svoja nasilja, ko so proti raznim ministrom konkretnješa in hujska očitavanja na dnevnem redu. Višek cinizma je pa dosegel minister s svojim izrekom, da bi šola ne smela služiti — strankarstvu.

O akciji g. Protiča javljajo, da postaja vedno bolj živanna. Protič je vedno v živahnem stiku s pristaši v lastni stranki, konferira pa pridno tudi z opozicijo. — Protič povdarja bojazen, kaj, če dobi Pašič-Pribičevića vladna od kralja poverjenje, da izvrši volitve in bo parlament v tem slučaju razpuščen predno dospejo v Beograd Hrvati.

Pašič in konference radikalov. Odkar so bili odposlanci Hrvatskega bloka v Beogradu in je med blokaši resno gibanje, da se enkrat neha z abstinenčno politiko ter gre v Beograd, preživlja Pašič in njegovi najzvestejši radikalni precej kritične čase. Vedno se vršijo konference radikalov, kjer se ugiblje o politični situaciji za slučaj, ako pride v Beograd blok. Na zadnji radikalni konferenci se je izrekel Pašič odločno proti invalidnemu in uradniškemu zakonu, ker so državne finance prešibke in bi se kritje dobilo edino potom novega davčnega zakona. Ako pa bodo silili radikalni z novim davčnim zakonom v ospredje, pa bi tem potom dali opoziciji najlozji material proti sedanjemu režimu. Pašič še vedno pridiguje na stankinih posvetovanjih, da treba uprizoriti vladno krizo, samo, kako se izmotati iz nje, tega ne ve Pašič, ker ga je strah, da bi znal potom slabo zasnovane krize zaigrati za vedno čast in oblast vladnega šefa.

Pašič se pripravlja na pot. Pašič-Pribičevićeve spletke proti Hrvatskemu bloku in vse druge politične mahinacije so napravile veliko zmedo med radikalci. Pašič in Ljuba Jovanović neprestano konferirata, kako bi se dalo radikalec zopet pripraviti do tega, da bi vse verjeli in sprejeli samo če se pravi, da je Pašič tako ukrenil ali uredil. Pa le ni šlo in sedaj sta odločila, da ne preostane drugega kot agitacijsko potovanje Pašiča samega. Z vojvodinskimi radikalci je največji križ in zato gre Pašič najprej v Novi Sad, potem pa najbrž tudi v Sombor, Subotico in Kikindo.

Pašič in invalidi. Kakor znano, se je v Beogradu pred vlado utaboril 100 članski invalidski odbor, da zasleduje vsak vladin korak ter tako dovede svoje zahteve do rešitve. Ta odbor je že ponovno pretel vladi in režimu, da mu napravi velik škandal, če se invalidska stvar pravično ne reši in s takimi in podobnimi izjavami je

obiskal odbor tudi ministre, predvsem Pašiča ter postal tako gospodom neprijeten. Pašič je pa modra glava ter trdno prepričan, da se z denarjem lahko vse kupi, pomiri in zamaže. Članom invalidskega odbora je nakazal najprej dnevnice od 80 dinarjev in sedaj jih je povisil na 120 dinarjev in tako odbor sedaj ne more reči, da se vlada zanj ne briga. Pašič pa zasleduje s tem še drug cilj. Če pade njegova vlada, bo stopil on pred invalidski odbor ter dejal: «Vse sem hotel za vas storiti, sedaj pa ne morem!» Svojo veliko skrb za invalide bo skušal utemeljevati z izdanimi dnevniciami ter tako ogorčiti invalidski odbor proti onim, ki razganjajo njegovo «skrbno in darežljivo» vlado. Invalidske odbornike, ki dobivajo dnevnice, bi končno lahko na ta način prevaril, drugo vprašanje je pa to, v koliko bodo plačani in zapeljani invalidi mogli vplivati na svoje tovariše, ki od vlade prav nič ne dobijo. Pašičevo postopanje jasno dokazuje, kakih sredstev se poslužuje današnja vlada, da bi še nadalje ostala na površju.

Invalidski 100 članski odbor le ni zadovoljen s samimi dnevniciami, ki mu jih daje Pašič, ter nujno zahteva, da se invalidska stvar že vendar enkrat reši. Ker od vlade ne dobi pravih odgovorov in tudi noče poprej izzvati objavljenih represalij, dokler ne govori z vsemi činitelji na vrhu državne uprave, zahteva, da se ga pripusti k avdijenci na dvoru. Invalidi so že parkrat skušali priti pred kralja, pa niso mogli, ker so jih dvorski maršali in razni adjutantni vedno odpravili z različnimi izgovori in pretvezami. Sedaj pa pravi invalidski odbor, da hoče na vsak način govoriti z vladarjem in če se to zopet od katerekoli strani onemogoči, potem se bodo brezobzirno izvajale napovedane represalije.

Državnim nameščencem se je obljubil znesek v višini enkratne mesečne plače kot nabavni prispevek. To je že ne vemo katera obljuba. Enkrat se je govorilo o trikratni mesečni plači, potem o dovoljnih draginjskih dokladah, nato celo o plači v zlati valuti, oziroma njenem tečaju, finančni minister je govoril, da bo s svojimi tovariši tako daleč pobil draginjo, da bodo lahko državni nameščenci s svojimi dosedanjimi plačami sijajno izhajali in sedaj, ko so se v ministrskem svetu zedinili glede enomesečne plače kot nabavni prispevek, pravi minister, da nima za to denarja. To je navadna farbarija. Minister pravi, da se bodo morali v svrhu kritja povišati davki in to govori samo za to, da nahujška proti državnim uslužbencem kmeta in druge narodne sloje. Ministrovo govoričenje, da ni kritja za uradniški nabavni prispevek, tudi vsled tega ne drži, ker je proračun za leto 1922-23 že sprejet in je v njem izrečno rečeno, da se sme samo 11 dvanajstin porabiti, dvanajsta pa ne in ta bi bila dovolj, da se da nameščencem celo večmesečna plača kot nabavni prispevek. To je policajdemokratska skrb za uradništvo. Obljube za obljubo, laž za lažjo in še hujskanje povrh. Za stradajoče državne nameščence nikdar in nikjer ni «kritja», ki se pa vedno najde za vojne kredite, ministrske doklade, izlete, parade itd.

Državni dohodki in izdatki za mesec avgust in september. Pašič-Pribičevićeva vlada razglašja, da znašajo državni izdatki za mesec avgust in september 1 milijardo 23.034.923.38 dinarjev, dohodki pa 1.112.839.656 dinarjev. Po vladnem poročilu seveda bi znašal približno 89.804.733.14 dinarjev.

Po svetu.

Konferenca v Lausannu se je začela 18. t. m. Poincaré, Lord Curzon in Mussolini so že stavili zahteve, ki bodo predane Turkom. Glede teh zahtev so se delegati antante popolnoma sporazumeli med seboj.

Orientska konferenca. V ponedeljek ob pol štirih popoldne je bila otvorjena ta konferenca, ki naj bi pomirila Evropo z Orientom. Švicarski zvezni predsednik Haab je s kratkim nagovorom otvoril konferenco. Zahvalil se je za čast, izkazano Švici, zveznemu svetu in njemu, ter je izrazil željo, da bi konferenca končala svoje delo s popolnim uspehom. Izrazil je upanje, da bo grško-turška vojna zadnji del tragedije, ki je upostojala Evropo in del Azije in čije usodne posledice bodo še dolgo čutili zmagovalci in premaganci. Haab je na to apeliral na uvidevnost vlad ter zaklical zbranim zastopnikom: «V vaših rokah je usoda držav in narodov. Vaša naloga je zelo kočljiva in obsežna in mi vemo, kako velika je vaša odgovornost. Vemo pa tudi, da leži izvor problemov, ki jih imate rešiti daleč nazaj v preteklih stoletjih. Zgodovina nas je učila, da so ti problemi vedno vplivali na usodo starega sveta. Dejstvo pa, da je danes več kot kedaj vsak narod navezan na drugega, upravičuje upanje, da bodo božični prazniki prinesli od vojne prizadetim narodom udeležitev besed: «Mir na zemlji!» Za njim je vstal angleški odposlanec lord Curzon, ki se je najprej zahvalil Švici, za gostoljubnost, označil namen konference ter končno povdarjal, da ima do te konference, ki se vrši kot prva na nepristranskih švicarskih tleh, več zaupanja, kot v dosedanje. Za njim je govoril Izmet paša, ki je prišel v civilni obleki. Trezno in mirno je sporočil zahteve Turčije. Izjavil je, da si je Turčija priborila mesto v civili-

ziranem svetu. Dokazala je svojo veliko življensko zmožnost ter se pokazala kot element miru, dela in edinstvi. Na mnogih obrazih poslušalcev se je pri teh besedah turškega zastopnika videlo precejšnje začudenje, ki je postalo še večje, ko je Izmet paša primerjal Turčijo s Švico ter izjavil, da je zgodovina Švica pokazala, kakšno vrednost ima neodvisnost za Turčijo. Zahteve Turčije slonijo na resnici, ki je iz vojne izšla kot dogma, da bo svetovni mir zajamčen le tedaj, ako bodo narodi sveta živeli drug poleg drugega v svobodi in neodvisnosti. V imenu angorske velike narodne skupščine je izjavil, da je njegova država dovolj razvita, da bo varovala svojo svobodo in neodvisnost. Govor Izmet paše je vzbudil mnogo manjše odobravanje kot govora predgovornikov. V Lausanno je došel tudi Norvežan Nansen, ki bo nastopil v imenu pomožne akcije za begunce iz Male Azije.

Rumunski general defraudant, Rumunski general Margineanu, poveljnik druge armije, je obtožen, češ, da je poneveril 14 milijonov lejev. V generalovo afero je vpletenih več drugih uglednih osebnosti.

Novi turški kalif. Radi sultanovega pobega iz Carigrada na Malto se je sestala narodna skupščina K izredni seji. Angorska vlada je zahtevala od Rifat paše pojasnilo, zakaj je pobegnil sultan. Narodna skupščina je sedaj imenovala prestolonaslednika kalifom. V turških krogih so uverjeni, da se bo sultan sam zahvalil za prestol, ker je po koranu prepovedno kalifu stopiti na krščanska tla ter zahtevati zaščito od strani drugovercev. S svojim pobegom na Malto pod angleško zaščito je sultan nehal biti kalif.

Prisilna ženitev. Turčija skuša pomnožiti število svojega prebivalstva s tem, da uvaja zakon prisilne ženitve. Ko mladenič dopolni 18. leto svoje starosti, je čas, da si izbere nevesto. Če tega ne stori do 25. leta, pride k njemu zdravnik, ki ga preišče. Ako zdravnik ugotovi pri ženitbenem naborniku kako neozdravljivo bolezen, je dotičnik spoznan kot nesposoben za armado poročencev. Sicer pa ni nobenega razloga za osvoboditev. Dezertjerji od ženitev se strogo kaznujejo. Tak dezertjer nima volilne pravice, četrtino premoženja se mu zapleni v korist države, službe ne more nobene dobiti niti v privatnih podjetjih. Kdor hoče ohraniti svoje deščino, ta mora biti znaten bogataš, da žrtvuje četrtino svojega premoženja in da živi potem od obresti preostalega imetja. Oženjen mož, ki namerava iz etničnih razlogov na daljši čas biti od doma, mora imeti dovoljenje svoje žene, potrjeno od oblasti. Če je odsotnost daljša od predpisanega roka, se mora na kraju začasnega bivanja drugič poročiti in potem pripeljati na svoj dom k prvi ženi tudi drugo ženo. Edino dijaki uživajo v tem oziru popolno svobodo. § 13 pravi, da so vsi dijaki oproščeni od ženitve za časa svojih študijev. Turčija bo na ta način imela lepo število neporočenih učenjakov, dijakov bre zizpitov. — Stavimo, da bo minister Pucelj takoj prestopil v turško vero, ko bo to čital ter uvedel turški zakon tudi pri nas.

Poteškoče pri sestavi nove nemške vlade. Državni svetnik Cuno, ki je pooblaščen, da sestavi novo vlado, je zadel na vse mogoče ovire od strani socijalnih demokratov, ki še vedno izjavljajo, da ne stopijo v vlado, v kateri bi bila zastopana tudi ljudska stranka. Ako se bodo socijalni demokrati še nadalje protivili vstopu v vlado, bo Cuno vrnil svoj mandat predsedniku.

Za politični preobrat v Franciji. Te dni zboruje v Marselju kongres francoske radikalne stranke pod vodstvom poslanca Herriota. Radikalna stranka se pripravljala na napad na sedanjo vladno večino ali takozvani nacionalni blok, kateri je desničarsko razpoložen. Radikalci, ki so izraziti levčarji, imajo na svojem programu vzpostavljanje zvez s sovjetsko Rusijo, nekatere radikalno-socijalistične zahteve, med drugim gospodarsko zbornico poleg politične, rizzorožitev, prijateljstvo z Nemčijo, oddajo premoženja in podobno. Vladna večina je precej razburjena, ker je Herriot ugleden in energičen politik. Ze tedaj je morala napram njemu popustiti, ko je šel v Rusijo, in sedaj ji je še bolj nevaren in neprijeten, ker vodi naskok in boj proti nacionalističnemu bloku, ki vlada Francijo že od leta 1919 in je narod zelo razočaral.

Izid angleških volitev. Konservativci 343, delavska stranka 141, neodvisni liberalci 57, narodni liberalci (Lloyd George) 52 in razne stranke 10 mandatov. Od glava so je odpadlo na konservativce 5.737.097, na delavsko stranko 4.345.549, na neodvisne liberalce 2.747.868, na narodne liberalce 1.567.685 in na razne 1.053.652 glasov. Konservativci predstavljajo torej znatno manjšino angleških volilcev in njih absolutna večina vseh mandatov izhaja samo iz volilnega sistema, ki ne pozna ožjih volitev in ki daje večino onemu, ki samo en glas več nego vsi ostali kandidati. Tako je tudi sedaj stranka vejeopostva in zgodovinsko privilegiranih stanov prišla do večine, dočim je faktična večina protikonservativna. — Druga najmočnejša stranka je delavska stranka, ki ima pozitiven politični in gospodarski program ter zahteva revizijo mirovnih pogodb, znižanje reparacij, neodvisnost Egipta in Mezopotamije, samovlado Indije, oddajo premoženja ter podržavljenje socialno važnih podjetij. Velika moč delavske stranke izvira iz odpora proti socijalni reakciji, proti mednarodnim konfliktom in sploh proti politik, ki je skovala oboroženi mir ter tako dajala Evropi ravno nasprotno od tega, kar je obetala po svetovni vojni. Miroljubna in socijalno orijentirana evropska javnost lahko z zadoščenjem pozdravi izid angleških volitev.

Obsojen radi poskusa atentata. V Lvovu je sodila porota te dni Štefana Fedak, ki je bil obtožen, ker je 25. oktobra 1921 poskusil atentat na državnega šefa g. Pilsudskega in na vojvodo Grabovskega. Porotniki, so

potrdili Fidakovo krivdo glede atentata na Grabovskega in so ga obsodili na 6 let ječe.

Beleške.

Zarada — bakšiš — šap — to je ideal in cilj beograjskih oblastnikov. Zarada — srbska beseda pomeni zaslužek, profit, ki se dobi tako po strani, bakšiš — turška beseda, pomeni nagrado ali napitnino, dočim je šap — beseda židovsko-cincarskega žargona izraz za isto formo z ogromnejšo vsebino ali za velik profit, ki si ga oblastnik s pomočjo svoje uradne moči nagrabi. Nižje oblastništvo se mora po navadi zadovoljiti z navadno «zarado» ali «bakšišem», od ene «banke» (10 din.) do več ali manj tisočakov, kakor pač pride, ministri in drugi visoki gospodje se pa vržejo samo na «šap» — na cele milijone naenkrat. Srbija ima bogato in pestro zgodovino šapa in šapistov. Vsako nabavo, liferacijo, domače in tujo posojilo spremlja lepa družba šapistov. Iz balkanske vojne je znana liferacija opank za vojaštvo, ki se je radi šapa in šapistov izvršila tako, da so dobili vojniki mesto usnjenih — papirnatih opanke. Pozneje že v svetovni vojni so brača Popoviči prodajali vojski moko, ki se je pa mešala s peskom, da se je pri tej liferaciji, ki je znana pod imenom «peščena afera», dosegla povoljna teža blaga in višina — šapa. Popoviča so sicer obtožili, obsodili, pa zopet oprostili, ker je bil pač v zvezi z visokimi šapisti. Municija, ki je z Bitoljem vred zletela v zrak, je preredita celo tropo šapistov, istotako pokvarjen in zastrupljen fižol iz Azije, tovarna živina iz Amerike, ki je na bitoljskem polju poginila vsled zanikarnosti vojaške uprave itd. Šapisti so rajali ob ameriskem posojilu in rajajo zopet sedaj, ko je oskrbljen milijardni kredit za vojsko.

S korupcijo so se seznanili tudi višji upravni organi, katere je poslala vlada iz vseh delov države v južno Srbijo, da proučijo tamošnje razmere. Pripoveduje se tal-le mična in značilna zgodbica: Ljudje, ki so se vedno gibali in kretali v okcidentu, ki se ne spoznajo dobro v orijentiranih razmerah in ki bi najbrž tudi režimu na ljubo radi spregledali to in ono, so prišli v Skoplje in z ministri ter raznimi dostojanstveniki iz juga so sedeli v prvem hotelu pri eni mizi. Pri sosedni mizi je sedelo takozvano «odlično gradjanstvo» Skoplja: bankirji, trgovci in drugi veljaki, nekje v kotu pa upravni pisarji in cariniki. Ščasoma pride med vladne odposlance in proučevalce od sosedne mize tudi bankir Levič, nekdanji navadni Levi, danes pa po svojem premoženju važna osebnost v mestu. Med razgovori sem in tja opazi izletnik iz Ljubljane, da je prinesel natakaričeviču od mize, kjer so sedeli pisarji in drugi upravni organi, neki listič, da se je Levič najprej malo jezno in nervozno namrdnil, potem pa natakariču nekaj pošepetal. Natakarič odide in ko se vrne, nosi polnih rok šampanjske buteljke in kelhe pisarjem tam v kotu na mizo. Črez nekaj časa dobi Levič zopet listič, še bolj se nagrbani in celo malo strese, natakariču zopet nekaj reče in pisarji dobijo prigrizke in razne likerje na mizo. Bogato obložena miza pisarjev je zbudila pozornost gospodov proučevalcev ali izletnikov iz okcidenta in začeli so povpraševati, kako to, da državni uradniki tako razkošno živijo. «Prav lahko», se oglasi Levič. «Evo, takole» — in pokaže listke, ki mu jih je nanosil natakarič od mize v kotu. Na enem listku stoji: Levič, plati šampanjca, na drugem: plati liker, na tretjem: plati še večerjo itd. — «Pa vi vse to plačate?» — vprašujejo začudeni obiskovalci iz okcidenta. — «Kaj si hočem, moram! Če ne plačam, mi delajo «službeno» več škode, kakor pa s tem, kar pojedjo in popijejo!» — Tako včasih korupcija naravnost butne v človeka, ki nima niti namena, da bi j oraziskoval in zasledoval. Pravijo, da so tiste pisarje, ki so tako skubili Leviča, premestili drugam, da bodo tam koga drugega skubili, in Levič sedaj v Skoplju gotovo drugim pisarjem plačuje na povelje, da ga ne bi «službeno» pritiskali.

Dnevne novice.

Za leto 1923 stane «Straža»: za celo leto 60 dinarjev, za pol leta 30 dinarjev, za četr leta 16 dinarjev, za en mesec 6 dinarjev.

Duhovniške vesti. Častiti gospod Martin Kozar, kaplan pri Sv. Lenartu v Slov. gor. in Janez Breznik, kaplan v Rušah, doma pri Sv. Trojici v Slov. gor. gresta z ameriškim župnikom Mažirjem, ki je došel v svojo domovino na zlato poroko svojih staršev pri Sv. Ani v Slov. gor., pastirovat v Ameriko. Srečen pot in mnogo dobrih uspehov.

Missa Rorate v adventu. Kongregacija sv. obredov je dovolila naši škofiji za advent votivno peto sv. mašo Rorate. Ker pa so rubrike novega rimskega misala zelo izpremenile določbe za votivne maše, veljajo izpremembe tudi za mašo Rorate. Dovoljena je samo ena slovesna vsaj peta maša vsak dan izvzemaš 1. adventno nedeljo in božično biljo. Komemorirati se mora vsak dan ferija in dne 21. decembra praznik druge vrste sv. Tomaža. Ob Marijinih praznikih, na njihovo biljo in v celi osmini se rabi maša dotičnega praznika oz. bilje, toda samo s komemor. ferije. 1. adv. nedeljo in na božično biljo se vzame dnevna maša in maša Rorate se komemorira sub una concl. — Pripomni se še, da se sme po novih določbah na obletnico smrti ali pogreba brati tudi tiha sv. maša.

Štajerska nabiralna akcija za menzo kat. akademikov v Ljubljani. Tistim, ki smo jim doposlali nabiralne pole, bomo poslali v kratkem poštne položnice od Spodnještajerske ljudske posojilnice v Mariboru, označene s številko 4200. Prosimo, da nabran denar odposljete na te položnice. Ponovno prosimo naša društva in posamezne somišljenike, da se spominjajo ob raznih

prilikah, posebno ko vlada dobro razpoloženje, naših akademikov v Ljubljani. Prispevki za akademsko menzo se lahko pošljejo tudi naravnost na Spodnještajersko ljudsko posojilnico v Mariboru z označo: VI. 4200 na odrezku. Prepričani smo, da naše prošnje ne bodo brezuspešne. Za odbor: Vatovec Franc, fil., predsednik, — Preac Joža, fil., tajnik.

Sokol Pucelj za šole brez obveznega verskega pouka. V svojem listu je Pucelj priznal, da na srednji kmetijski šoli v Mariboru gojenci ne bodo deležni verskega pouka, češ, da se «veronauk ni mogel uvrstiti med učne predmete in sicer iz tega enostavnega razloga, ker ni za kmetijske srednje šole v zakonu to predvideno». Par vrst dalje pa pravi, da «je to edina srednja šola, svoje vrste za vso državo». Torej doslej take šole v državi sploh ni bilo in ni bilo niti zakona za tako šolo, dokler ni prišel Pucelj, ki je to nepotrebno šolo ustanovil in z ministrskim pravilnikom predpisal same učne predmete, od katerih je svojevoljno izločil veronauk. Tako pripada Pucelju, katerega je nedavno sokolstvo pohvalilo za njegovo «vzorno» protiversko delovanje, žalostna slava, da je on ustanovitelj prve brezverske šole.

Občni zbor Krščansko socijalne zveze se vrši dne 2. januarja v Mariboru. Skliče za to tekem decembra po vseh društvi občni zbor in izvolite delegata za občni zbor. Občni zbor se bo sklical za to na delavnik, da se ga morejo udeležiti voditelji naših društev. Treba bo marsikaj spremeniti, da poživimo delovanje. Zato pripravite nove misli in načrte!

Predavateljski zbor. Pri centrali KSZ se je ustanovil posebni predavateljski zbor za predavanja po izobraževalnih društvi na deželi. Sedaj imate ugodno priliko, da za občni zbor pišete po govornika v Maribor.

Izobraževalno društvo naj ima skupni mesečni sestanek za vse člane in članice. Na teh sestankih obravnavajte najaktualnejša vprašanja, ki pretresajo javnost. V «Straži» vas bomo od sedaj naprej redno na to opozorili vsak mesec.

Decembersko društveno predavanje naj bo o verski šoli. Kot uvod razložite naše šolske razmere (indiferentna šola, učitelj-svobodomislec, tujec ljudstva, vplivanje katoliškemu mišljenju nasprotnih pravoslavniških šolskih razmer na naše). Ugotovite pravice staršev, Cerkev pri vzgoji, kot konec opišite versko šolo, kakor je v Nemčiji, Ogrskem, Belgiskem, ki je naš vzgojni ideal. Starši naj v vsaki šolski občini odločijo, kakšna naj bo šola, verska ali indiferentna. To načelo samoodločbe je moderno in najbolj demokratično.

Iz poglavja o demokratskem denuncijanstvu. Od Sv. Marjete na Dravskem polju nam poročajo: Klerikalci, ti so za zgago in naravnost pravi «bavbav» za «naprednjake» in «prosvitljence» v sedanjih časih. Tako je strašen tudi bivši šmarječki učitelj Mohor, ki je nedavno pisal nemu šmarječanu, svojemu bivšemu trabantu, češ, kako hudo in neprijetno je v Svečini, kjer so sami klerikalci. O ti nesrečna Svečina, ki delaš novemu šolniku že kar v začetku toliko preglavice radi klerikalizma. Mi šmarječani smo pa kar zadovoljni in še prav veseli povrh, da smo se znebili prezasluznega Antona, osobito pa je vesel tukajšnji občinski odbor, da se je rešil tega sitneža in neredneža. Gospod Mohor je pustil kot občinski tajnik občinski urad v takšnem neredu, da se je naravnost čuditi, da ga oblasti niso pošeno prijele. Slišijo se čudne stvari in morda ne bo dolgo, ko bodo prišle na dan stvari, ki bodo Mohorjevo strankarstvo in pristranost pošeno razkrinkale pred javnostjo. Zahrbtost, intrige in denuncijanstvo, to je značilno za ljudi, ki nepošteno mislijo in delajo. V svoji pristranosti in zlobnosti je hotel Mohor celo žandarmerijo obdolžiti pred višjo instanco, da je ta ravnala pristransko in krivično pri nekem nastopu proti gotovim sokolskim pretepačem. Toda na razpolago je nešteto prič, da sta orožnika nastopila popolnoma nepristransko in pravično proti pretepaškim razgrajajem ter tako preprečila veliko škodo in nesrečo. In g. Mohor, bivši šmarječki občinski tajnik, je hotel orožništvu naprtiti madež pristranosti in ga tako oblatiti pred oblastjo. Sicer pa, kaj si more priprst fant, če je že take narave, da se rad pokaže v pretepaški atletiki, a ostudno in vsega obsojanja vredno pa je ravnanje šolnika, ki zagovarja pretepaštvo in poleg tega še vestno orožništvo črni pred oblastjo in dolži pristranosti. Nemški pregovor pravi: «Wie der Schurke selbst ist, so denkt er sich von den andern». (Kakšen je malovrednej sam, tako si misli tudi o drugih. Mohor misli, da če je on pristranski, da so drugi tudi. Kako krivično in pristransko je Mohorjevo ravnanje, jasno pokaže tudi afera, ki jo je imel Mohor z Anstovimi pri Sv. Martinu, radi neke veselice, kjer je pa dični gospod Mohor pred sodnijo častno propadel. Mi šmarječani mu le častitamo in smo veseli, da ga ni več pri nas.

Zanimivosti od Sv. Martina pri Vurbergu. Pri nas, pri Sv. Martinu pri Vurbergu imamo mlado učiteljico in za poštene Slovence čudno učiteljico. Odločno protestiramo proti temu, da hoče odpraviti pri šolski mladini stari, katoliški pozdrav «Hvaljen Jezus», ter upeljati sokolski «Zdravo». Mi šmartinski kmetje gospodični učiteljici kar najodločneje odsvetujemo tako kulturobojne poizkuse, ker sicer zna pri nas nekaj doživeti. — Slišali smo, da je pisala celo našemu gospodu župniku skrajno surovo pismo, češ, da on nima nič govoriti v šoli itd. Pa govoriti imajo starši, ker otroci so naši in jih hočemo imeti katoliško vzgojene in hočemo, da bodo otroci katoliško pozdravljali, ne pa s sokolskim «zdravo». Opominjamo tudi okrajno šolsko oblast in g. nadzornika, da g. učiteljico Premru tozadevno primerno poudči. Drugič več, če treba.

O bogati vojvodinski gostiji v selu Temerin smo poročali že zadnjič a sedaj so prinesli hrvatski listi po-

drobne podatke o jedi in pijači tega vojvodinskega pivovanja. Na gostijo je bilo povabljenih 172 gostov, ki so jedli ter pili dva dni in povzili: 100 kg govedine, 100 kg teletine, 200 komadov perutnine, 10 velik prašičev, 100 tort, 50 vrst kolačev, 60 velikih kruhov, 200 kg raznovrstnega sadja ter zelenjave, izpilo se je 50 kg črne kave in 1500 litrov vina. No, dober tek tem vojvodinskim železodcem.

Bosna v borbi z analfabetizmom. Prosvetni oddelek bosanske pokrajinske vlade je pozval s posebno okrožnico vse učitelje, da prirejajo med narodom tečaj za analfabete. Za te tečaje so bosanski učitelji še posebno plačani. Od Novega leta pa do novembra je bilo prirejenih 94 tečajev, za analfabete, naučilo se je pisanja ter čitanja 2559 oseb, po vojašnicah pa se je izvežbalo v tem času v čitanju in pisavi 1263 vojakov. — Knjige za te tečaje je kupila bosanska pokrajinska vlada. Po Hercegovini prirejajo tečaje za analfabete akademiki in gimnazijci iz frančiškanskih gimnazij.

Čudovit most. Preko Save med Bosansko in Staro Gradisko so zgradili dolg pontonski most. Zasluge za zgraditev tega mosta si lastijo radikalni, ki so ta most predali prometu med velikim pompom. Pri mostu pa so uporabili same luknjaste pontone in že na dan otvoritve so bili pionirji v pontonih in jih mazali z mastjo, sicer bi se bil most potopil že pred otvoritvijo. Mesto pionirjev so zdaj v potonih posebni delavci, ki noč in dan pumpajo vodo iz čolnov. Ljudje prihajajo od vseh strani gledat to čudo radikalnega mostu, se smejejo in pravijo, da je ta most nekaka fotografija Pašičevega režima, v katerega tudi sili sedaj opasna voda — Hrvatskega bloka.

Pozor! Na vprašanja glede inseratov odgovarja upravništvo le takrat, ako je za odgovor priložena potrebna znamka. Na vprašanja brez poštnine upravništvo ne more odgovarjati.

Iz Maribora.

Se zopet Mestna hranilnica v Mariboru. Ne bili bi se več oglasili k temu žalostnemu predmetu, ako bi nas gospodje okrog hranilnice v «Taboru» ne bili naravnost izzvali in pozvali. Demokratski voditelji hranilnice kličejo zoper nas na pomoč državno pravišništvo, vlado in vladnega komisarja, ki naj bi naredili našim člankom «brezobzirni konec». Mi pa pravimo, da imenovane oblasti ne morejo nič pomagati. Pomagati more le vztrajno varčevanje in pametno gospodarstvo, ki edino more za vodu zopet pridobiti ugled. In to hočemo mi doseči, zato smo zahtevali, da se hranilnica preosnuje in postavi na novo, zdravo podlago, ki bi omogočila gospodarstvo polomljene demokratske klike in njenih priveskov. **Zastoj je ves krik in vik v «Taboru».** Gospodje demokratski naj le ovržejo naše trditve glede Mestne hranilnice, kar še dozdaj niso storili in niti skušali niso storiti, ker naše trditve držijo, so neizpodbitne. «Tabor» piše, da je Kreditno društvo dr. Irgoliču posodilo K 942.105.20 in s ponosom pristavi, da je to posojilo predznamenovano na prvem mestu na vl. št. 111 k. o. Grajska vrata, koja hiša je po mnenju «Tabora» oziroma ravnateljstva Mestne hranilnice danes baje vredna 2 in pol milijona kron in je baje gornja svota absolutno varna. Hiša, o kateri je tu govor, je nekdanja gostilna Soštarič v Mlinski ulici in je to zelo zelo staro in priprosto poslopje in mi bi radi poznali tistega norca, ki bi za dotično hišo danes dal 2 in pol milijona kron! «Tabor» od nas tudi zahteva, da mu damo častno izjavo, da so pri «Sp. Lj. posojilnici» vse vloge in vsi krediti tako zavarovani, kot so vloge in krediti pri Kreditnem društvu in pri Mestni hranilnici. Mi mu to željo izpolnimo lahkim srcem in s polno vestjo ter izjavljamo pri svoji časti, da se **Kreditno društvo in Mestna hranilnica glede varnosti vlog in kreditov s Spod. ljudsko posojilnico niti približno ne moreta primerjati.** Pred nami leži rač. zaključek Spod. lj. posojilnice za lansko leto. Iz tega razvidimo, da ta posojilnica nima nobenih vojnih posojil in nobenih ničvrednih avstrijskih papirjev, ima pa velik rezervni fond veliko vinogradno posestvo, veliko stavbeno parcelo na najlepšem mestu v Mariboru. Spod. ljud. posojilnica ima 98 odstotkov vseh posojil vknjiženih na posestvih, in sicer cení posestva izredno nizko in to vrednost obremení komaj do polovice. Najlepši dokaz temu imamo ravno v goraj navedeni hiši dr. Irgoliča v Mlinski ulici, katero je Spod. ljud. posojilnica cenila na 600.000 K, Kreditno društvo pa jo cení na 2 in pol milijona kron. Upamo, da smo s tem svojo trditev zadostno podprli. Pristavimo samo: Kadar bo Mestna hranilnica s svojim Kreditnim društvom tako lepo stala, kakor Sp. ljud. posojilnica, potem bo dobila zopet zaupanje med ljudstvom.

Vodstvo Mestne hranilnice (ne vlagatelj, kakor je dopis) poziva g. okrajnega glavarja kot vladnega komisarja, da se naj izjavi o varnosti Mestne hranilnice posebno zaradi 16 milijonov vojnih posojil. Kaj takega seveda vladni komisar ne more storiti, dokler po najstrožji reviziji zavoda ne dožene njegovega stanja. Saj je vsakomur znano, da vladni komisar ne more biti in tudi ni pri vsaki seji, posebno ni pri sejah, kjer se dajejo posojila, nadalje ne nadzoruje vsaki dan poslovanja, zato zahtevane izjave tudi podati ne more. Kar pa zadeva usodo vojnih posojil, pa g. vladni komisar ravno toliko ve, kakor «Taborovi» čitatelji, z drugimi besedami: nič, ker ta usoda dosedaj še nikomur ni znana.

Lumpi okrog Mestne hranilnice si hočejo pomagati z lažjo iz zadrege. Trdijo namreč v zadnjem «Taboru», da je Mestna hranilnica v prvi vrsti vsled pritiska katoliških duhovnikov podpisala 16 milijonov vojnega posojila. Gospodje lažnjivci, tega vam niti dr. Irgolič ne verjame. Nikdar in nikoli ni bil nobeden katoliški duhovnik pri Mestni hranilnici. Katoliška duhovščina v

mariborski škofiji je bila skozinsko naronda, hranilnica pa je bila v rokah ultranemških Mariborčanov. V rokah katoliških duhovnikov je bila Spodnještajerska ljudska posojilnica in ta nima niti vinarja vojnih posojil, zato pa uživa tudi splošno zaupanje. To je torej resnica. Če bi bili Mestno hranilnico vodili katoliški duhovniki, bi danes ne bila na polomu.

Naše stališče. Demokratsko časopisje piše že dalje časa, da bo mariborsko mestno zastopstvo razpuščeno, v zadnjem času ubira tudi «Jugoslavija» iste strune. — Ker hočejo in se trudijo demokratje in narodni socialisti, da bi vpleli tudi SLS v zgoraj omenjene vesti, moramo izjaviti, da stoji SLS neomajeno na stališču, da se mora na vsak način varovati avtonomija. Naša stranka bo nastopala z vso odločnostjo proti vsem, ki bodo skušali s pomočjo današnjega režima kršiti samostojnost mariborskega mesta. Naša stranka je, kakor je še vsakdo uvidel, v najostrejšem boju s socialnimi demokrati in ta boj se je razvil iz stvarnih razlogov. Vsak pošteno in resno misleči Mariborčan se je že lahko prepričal, da sedanji gospod župan in socialistični mestni zastopniki nikakor niso sposobni, da bi izvršili vse, od njih zahtevane gospodarske in socialne naloge, tem manj pa, da bi napravili red v mestnem gospodarstvu. Zastopniki SLS so bili in bodo vedno za pozitivno delo na magistratu, toda, če vladajoča socialnodemokratska stranka noče tega dela, potem je jasno, da grede zastopniki SLS svojo pot. Z vso odločnostjo bodo zastopniki Ljudske stranke kakor so to že storili pod vsakim vladnim komisarjem na magistratu tudi sedaj pobijali korupcijo, ki se je globoko razpasla na magistratu pod Grčar-Bahunovim režimom. V tem boju proti socialdemokratski korupciji, pa nikakor ne mislimo, da bi se SLS zatekala pod vladno okrilje in prosila tankaj od pomoči v tem smislu, da se izvrši od strani vlade nasilje nad mestno avtonomijo. Tako postopanje je namreč nedemokratsko ter naravnost smešno in to tem bolj, ker je, že po številu glasov podana možnost strmolglavitni na magistratu socialno demokratski režim.

Predavanje SKSZ se vrši kakor navadno, v petek ob pol 8. uri zvečer v društveni dvorani v Lekarniški ulici. Predava gospod prof. Prijatelj o «kroni stvarstva — človeku». Pridite točno ob napovedani uri, ker je takoj po predavanju glavna skušnjava za igro, ki jo priredi mariborski orlovski odsek v soboto na svojem družabnem večeru.

Družabni večer mariborskega Orla se vrši z bogatim sporedom v soboto ob pol 8. uri zvečer v električno razsvetljeni društveni dvorani v Lekarniški ulici. — **Bratje in sestre!** Razvite živahno agitacijo med našimi prijatelji za čem večjo udeležbo za to našo prvo tosezonsko prireditev!

Delavske konference se vrše od 26. novembra 1922 v baziliki Matere Milosti v Mariboru. Vsak večer ob sedmi uri bo pridiga. V pridigah se bodo obravnavala važna versko-socialna vprašanja. K obilni udeležbi vabi svoje člane in prijatelje krščanskega delavstva odbor Jugoslovanske strokovne zveze v Mariboru.

Velika Slomškova slavnost. Katoliška omladina v Mariboru priredi ravno ob 122 obletnici rojstva Slomškovega veliko slavnost. Razen vseh štirih godb bo nastopil kot slavnostni govornik tudi naš mariborski Demosten gosp. dr. Medved ter se bo igralo sedem prizorov iz Slomškovega rojstva s petjem in godbo. Vstopnice se bodo prodajale v četrtak, petek in soboto pri vratarju frančiškanskega samostana. Ker se bo čisti dobiček tudi obrnil za nakup katekizmov revnim otrokom krčevinske šole, se občinstvo uljudno vabi, da se v najobilnejšem številu udeleži te izredne dobrodelne slavnosti.

V nedeljo, dne 26. nov. ima ob 3. uri popoldne izobraževalno društvo v Lajtersbergu v navadnih prostorih svoj mesečni sestanek. Udeležba članov obvezna; vsi prijatelji društva vabljeni.

Zgodovinsko društvo v Mariboru je imelo svoj letni občni zbor v petek dne 17. novembra v mali dvorani v Kasinu pri tako obilni udeležbi, kakor še nikoli poprej. Predsednik g. prof. dr. Kovačič je predaval o «Pohorskih historičnih spomenikih», ki niso samo krajevne pomena, ampak nas učijo spoznavati svoječasno kulturo (kult Mitre) in občno politično naziranje in stremljenje (cerkev sv. Ariha). Sicer pa je cerkev sv. Ariha že sama na sebi zanimiv predmet za raznovrsten študij. — Tajnik g. dr. Strmšek je dal pregled dosedanjega razvoja in delovanja Zg. dr., ki žalibog pri našem občinstvu ne najde (ne pri občinstvu, pa tudi ne v višjih krogih) onega zanimanja, katero si v polni meri zasluži po svojem «Casopisu» in pa po «Studijski knjižnici». Blagajnik g. dr. Pipuš je razložil stanje blagajne v zadnjih treh letih in sklenil svojo poročilo z opombo, da mora Zg. dr. vsa svoja denarna sredstva popolnoma izčrpati, ako hoče poravnati dosedanje obveznosti, in stoji brez pare pred novim delom, ker letnina sama od daleč ne krije samo društvenega glasila. Število članov, ki se giblje okoli 400, med temi v celem Mariboru samo 75!, je gotovo za to izredno imenitno društvo premajhno! Članarina za leto 1923 se je določila po predlogu odbora na 20 dinarjev s pristavkom (iz občinstva), da ima odbor pravico letnino zvišati, ako bi z določenimi 20 dinarji ne mogel izhajati. — Med slučajnostmi je omeniti predlog, naj se odbor Zg. dr. obrne na Viš. šol. svet, da ta priporoča vsem šolskim knjižnicam pristop k Zg. dr. — Našo zgodovino so preiskovali in pisali skoro izključno Nemci in vire po svoje izrabljali in razkladali. Zg. dr. je s svojim delom, s svojimi publikacijami iz narodnega vidika začelo ledino orati. Zabrnilo je, da se niso vse starine in zgodovinski viri spravljali v tujino, v Gradec itd., kakor pred obstojem društva; nabralo si je svoj sicer skromen muzej, ki je zdaj združen s prejšnjim mestnim muzejem v Cankarjevi ulici, kateri pa žalibog pri občinstvu tudi ne uživa tistega zanimanja, katerega si zasluži. Ko bi oblasti dale društvu sicer že obrabljene strokovne knjižničarje za «Studijsko knjižnico», da bi se enkrat že uredila in s tem postala občinstvu obče pristopna, bi se otvoril v Mariboru znanstven zavod, ki bi se lahko pokazal in meril z drugimi enakimi zavodi, akoravno bi Zg. dr. s tem pod gotovimi pogoji zgubilo svojo lastnino. Društvo samo ne more iz svojega vsega tega izvesti, ako ne najde tudi gnotne podpore od strani obširnejšega občinstva.

stava. Ako se obrne kmalu v tem oziru na občinstvo, pa da bo vseposod našel njegov klic obilno potrebnega čedmeva.

MARIBORSKA GRADBENA AKCIJA USTANOVLJENA.

V soboto, 18. t. m. se je v kazinski mali dvorani ob lepem številu udeležencev izvršila ustanovitev Mariborske gradbene akcije. Vlada, ki bi morala imeti največ interesa na tem, da se nekaj privatnih mož odloči za nujno potrebno delo, ki bi ga morala izvršiti deloma občina, deloma država, ni bila zastopana. Prišel pa je med zborovanjem gospod župan Grčar, ki je ustanovitev novega društva pozdravil in tudi pozneje na predavanje docenta g. dr. Matkota reagiral v daljših izjavanjih. Uprava južne železnice je odposlala svojega delegata v osebi g. višjega nadzornika Selaka. Splošna stavbna družba je bila zastopana po komercialnem vodji g. Mondererju. Zborovanje je otvoril dosednji in zopet izvoljeni predsednik g. ravnatelj Križnič s primernim nagovorom. Društvena pravila, katera je prečital urednik gosp. Ožim, so bila brez ugovora sprejeta. Novinar Pirc je poročal o dosedanjem poslovanju društva in Mar-Stana, kot prvega administrativnega odseka gradbene akcije ter o programu bodočega dela. Mariborska gradbena akcija je društvo, ki ima namen ustanovljati gradbene zadruge in gradbene akcijske družbe, v splošnem pa propagirati gradbeno delo ter podpirati z nasveti in informacijami vsako gradbeno gibanje, torej se društvo samo kot tako ne udeležuje na aktivnem gradbenem delu. Cilj društva je, ustanoviti kolikor mogoče stavbenih zadrug, jih strniti v zvezo ter ustanoviti posebno združeno gradbeno banko, ki naj se razširi na celo Slovenijo specijelno samo z namenom, da nudi stavbenim zadrugam in družbam kredite za zidanje. Nadaljni cilj društva je, skrbeti za priselitev in naselitev tudi v celi okolici Maribora. Mar-Stan pa deluje dalje samostojno kot socialna institucija, ki skrbi za pravično porazdelitev stanovanj, odstranitev nezdravih, prenapoljenih bivališč ter za posredovanje stanovanj v prezidanih in novo zidanih hišah. G. docent dr. Matko je podal tudi na deskah razvidno strašno statistiko o tuberkulozi in njenih žrtvah kot posledica nezdravih stanovanj. Njegova izjavanja so vzbudila splošno priznanje. Izvolili se je odbor iz sledečih gospodov: predsednik Križnič, podpredsednik Kunst (poštar), tajnik novinar Pirc, blagajnik davčni upravitelj Franc, odborniki: mestni stavbenik Glaser, inženirja Dolenc in Klagerer, novinar Ožim, občinska svetnika Bahun in Kohlbesen, tajnik Slov. obrtnega društva Kenda, odvetnik dr. Müller, docent dr. Matko, finančni svetnik dr. Valjavec, postajenačelnik Mohorko, profesor Venesjak, sodni oficijal Kumer. Namestniki gospodje: Pleskovič, vodja državne stanice za zaščito dece, Monjac, čevljarški mojster, Weixl, trgovec, Simonič, sodni poduradnik, Lipuš policijski oficijal. Nadzorniki gospodje: Sedlar, višji finančni svetnik, Janc, nadzornik južne železnice, Živic, zidarski mojster. Izvoljenih je bilo tudi več odsekov; v propagandnem odseku se nahaja tudi naš urednik g. Radešček. Ob zaključitvi je delegat južne železnice podal izjavo, da hoče južna železnica tudi v Mariboru sodelovati na gradbeni akciji, ako najde podporo v društvu in pri mestnem županstvu. Redna članarina se je določila na 10 dinarjev letno. Izmed resolucij je zanimiva posebno ona na ministra dr. Zerjava, o kateri bomo še govorili. Želimo najboljših uspehov! Pokrajinski namestnik Hribar je bil izvoljen za protektorja, okrajni glavar dr. Lajnič za častnega člana MGA.

Za ustanovni fond MGA. Ob priliki ustanovnega občnega zbora Mariborske gradbene akcije so stavbena podjetja po prizadevanju mestnega stavbenika gosp. Glaserja podarila 16.000 K za ustanovni fond.

Na pomoč žrtvam stanovanjske bede. Mar Stanu je prijavljenih več obupnih slučajev (stanovanje v škodnjem, veži itd), za katere treba nujne od pomoči. Darove srpejema Mar Stan, ki ustanovi poseben fond za take obupne slučaje.

Stanovanjski urad. Prejeli smo: Ko sem bil dne 4. t. m. zopet po opravkih v stanovanjskem uradu, je vprašala neka žena poslujočega uradnika, če je dovoljena izmenjava stanovanj med mestom in okolico z odobrenjem prizadetih hišnih gospodarjev. Gospod, ki sedi v prvi sobi na levo, je pogledal skozi ščipalnice in dejal: «Napravite prošnjo, ki jo naj podpiše okrajno glavarstvo, pa jo prinesite semkaj; hišni gospodar pa nima kaj govoriti». Kako pride hišni gospodar do tega, da po ogromnih stroških in trudu, ki jih je imel s stavbo, drugi razpolagajo z njegovim imetjem in sicer na način, kakor se je obregnil visoki gospod v stanovanjskem uradu. Sodeč po besedah, je dotičnik najbrž obiskoval pri Arnavtih vzgojstvo in pravoznanstvo, pri ruskih boljševikih pa spoštovanje do privatne lastnine. — Sledi podpis.

Dež. sod. svetnik dr. Jos. Fischinger:

Poglavje o razžaljenju uradnih oseb.

(Poljudna kritična razprava).

(Poljudna kritična razprava.)

II. Procesualno:

(Nadaljevanje in konec.)

1. preganja se v vseh slučajih (tudi glede prič in izvedencev ter v slučajih ad 4 b) uradoma tudi brez razžaljenčeve tožbe;

2. spada kot pregrešek (tudi obrekovanje!) v področnost zbornih sodišč (okrožno, odnosno deželno kot sodeče sodišče v zboru štirih sodnikov), zoper kojih razsodbe je dovoljena glede izreka o krivdi ničnostna pritožba na najvišje kot kasacijsko sodišče v Zagrebu, samo glede izreka o kazni pa v Sloveniji na višje dež. sodišče v Ljubljani.

(Pri § 312 avstr. kaz. zak. sodnik poedinec, pristojnost okrajnega sodišča, zoper prvo sodbo radi ničnosti, krivde in kazni vzklic na okrožno, odnosno deželno sodišče.)

Posledice recepcije § 104 s. k. z. so bile v bistvu sledeče:

a) občutna obremenitev sodnih dvorov;

- b) dolgotrajno postopanje (obtožnica, možnost ugovora itd.);
- c) nesigurnost v sodstvu v onih primerih, ko je zasebni obtožitelj obtožbo umaknil, vsled česar se je postopanje ustavilo, na kar pa je javni obtožitelj dvignil obtožbo (ne bis in idem);
- e) velika zamuda časa za obtožence in k razpravi vabljenih prič, združena v premnogo slučajih z obšutno večjimi stroški.

Vsled tega se je po triletni uporabi § 104 s. k. z. jelo razmotrivati, kako bi se napravilo zadevo enostavnejšo in restituiralo podsodnost okrajnih sodišč.

Nekateri pravniki so se zatekli k Ukazu z dne 16. 3. 1921, št. 12710, ki je bil dodeljal k prvotni razširitvi IX. in X. poglavja srb. kaz. zak. še določbe Uvodnih pravil in Prvega dela, namreč §§ 1-82, v kolikor gre za uporabo baš IX. in X. poglavja. Sklicevaje se na točko III cit. drugega Ukaza in na § 1 Uvodnih pravil so prišli nekateri do zaključka, da § 104 s. k. z. v Sloveniji sploh ne velja, da je namreč slej ko prej uporabljati tudi za verbalne (besedne) žalitve uradnih oseb § 312 avstr. kaz. zak., ker predpisuje zakon zapor do meseca dni, torej v primeru s § 104 s. k. z. milejšo kazen, pri takem položaju pa da o pregrešku po § 1 Uvodnih pravil ne more biti govora («pregrešek je ono dejanje, za katero predpisujejo zakoni zapor daljši od meseca dni»).

Ta argumentacija je pa po našem mnenju zgrešena, ker sloni na napačnih konkluzijah.

Po dikciji točke III. je dana le možnost ublažiti one v §§ 1-82 s. k. z. navedene določbe, ki so v primeru s kazenskimi zakoniki, veljavnimi v posameznih pokrajinah kraljevine SHS strožje od onih v srbskem kriminalnem zakonu, n. pr. povrat in zastaranje (po § 74 s. k. z. pri § 104 s. k. z. — 5 let, po § 532 avstr. k. z. pri zaporu prve stopinje 3 mesece, pri zaporu prve stopinje s poostrenjem — 6 mesecev, pri vseh pod težjo kaznijo prepovedanih pregreških in prestopkih — 1 leto.) To izhaja tudi iz mesta, kamor se je uvrstila ta točka III: po § 82 V VIII. poglavje, ne pa po § 104 s. k. z. (X. pogl.).

Toda oglejmo si tudi nekoliko praktične posledice, koje bi nastale vsled take delne derogacije § 104 s. k. z. osobito v naslednjih štirih primerih:

1. A razžali državnega pravdnika med razpravo na jako občuten način, — B pa kot pričó zaslišanega postopača samo n. pr. s psovko «tepec.» Prvi bi se zagovarjal radi prestopka po § 312 avstr. kaz. zak. (kazen 3 dni do 1 meseca), drugi pa radi pregreška po § 104 s. k. z. (kazen 1 meseca do 2 let), ker za pričó ne bi veljal § 312 avstr. kaz. zak.

2. Najhujša verbalna (ustmena) žalitev uradne osebe — obrekovanje seveda izvzeto — bi tvorila le prestopok po § 312 a. k. z., vsaka le količkaj žaljiva gesta (z znaki razžali) pa pregrešek po § 104 s. k. z., ker bi geste vedno še ostale kaznjive po s. k. z.

3. Verbalne žalitve uradne osebe pred številno publiko, recimo okrajnega glavarja, ki kot službo vršec uradnik prisostvuje kakemu javnemu zborovanju, bi se smatralo, četudi bi kruto žalile njegovo uradno dostojanstvo, le kot prestopok po § 312 avstr. k. z., dočim bi bila smatrati vsaka tudi najmanjša pismena psovka, ki bi jo kdo zagrešil pri dotičnem zborovanju napram uradni osebi, kot pregrešek po § 104 s. k. z.

4. A razžali n. pr. predsednika porotnega sodnega dvora v naitlačeno polni dvorani med porotno razpravo, torej o priliki službenega posla — § 312 a. k. z. — B pa občinskega redarja v razgovoru s par znanci na cesti, torej izven kraja oblasti, pač pa v pogledu službenega posla — § 104 s. k. z.

Ti slučajji jasno svedočijo, kam bi privedla judikatura nova praksa, katero se hoče uveljaviti. Nastala bi prava zmešnjava, še večja, kakor je bilo po nekritičnem prevzetju omenjenih poglavij srbskega kriminalnega (krivičnega) zakona, ki je zgrajen deloma na čisto drugih principih (receptija nemškega kazenskega zakona), nego avstrijski kazenski zakon.

Primerjalna razpredelnica sicer navaja za § 104 s. k. z. le § 312 a. k. z., toda ta označba ni točna, kajti § 312 a. k. z. ne obsega le dela § 104 s. k. z., temveč tudi delne določbe §§ 93 in 95 s. k. z. (dejanski napad posameznega človeka in cele skupine ljudi na uradno osebo).

Ako bi se hotelo zopet uveljaviti § 312 a. k. z., bi se moralo to zgoditi tudi s §§ 333, 334, 315 in 316 a. k. z., ki so bili istotako derogirani vsled receptije § 104 a, b in g s. k. z. (kdor se brez goljufivega namena dela, kakor da bi bil javni uradnik ali služabnik, kdor neopravičeno nosi uradniško uniformo, znake ali rede, kdor pokvari ali odtrga uradni pečat), vsled česar so se prelevili vsi tozadevni prestopki v pregreške.

Sicer pa se ne glede na predidoda izvajanja niti ne more reči, da bi bil § 312 a. k. z. v vseh slučajih milejši,

ker vendar določa v drugem odstavku § 313 za dotično kvalificirano — tudi verbalno — razžaljenje z nasledki strog zapor od treh do šestih mesecev, torej strožjo kazen, nego isto predvideva § 104 s. k. z. (navadni zapor).

Da je presojeti vprašanje, koji zakon je milejši, tudi iz tega vidika, izhaja iz navodil «Projekat i motivi kaznenog zakonika za kraljevinu Srbiju» stran 105, kjer doslovno glasi:

«Pri oceni pitanja, koji je od dva zakona blaži, treba voditi računa o svima odredbama kaznenog zakonika».

Konečno tudi ni prezreti dikcije par. 312 a. k. z., ki izrecno navaja, da je kaznovati vsako razžaljenje kake v par. 68 a. k. z. imenovanih oseb kakor prestopok, če se v tem ne pokaže kako hujski kazni podvrženo kaznjivo dejanje — torej v našem slučaju baš pregrešek po par. 104 s. k. z.

Na podlagi vseh teh razmotrivanj pridemo do sledečih zaključkov:

I. Vsled receptije par. 104 s. k. z. določba par. 312 a. k. z. tudi za verbalne žalitve v območju Slovenije nima več mesta;

II. Ako pa bi prišli merodajni činitelji po triletni uporabi par. 104 s. k. z. do prepričanja, da ta paragraf ne odgovarja pravnim in socialnim razmeram v Sloveniji, potem ne preostane nič drugega, nego njegova odstranitev legalnim putem, ker se s prisilno interpretacijo točke III. in par. 1 s. k. z. obstoječim nedostatkom sigurno ne da odpomoci.

III. Če pa se eliminira par. 104 s. k. z., potem je treba izločiti tudi vse ostale določbe, ki so v smislu predidocih izvajanj z njim v tesni logični zvezi.

GLADIATORJI.

(171. nadaljevanje.)

Dobro znan bojni krik mu je zadonel na uho. Čul ga je v areni, čul na jeruzalemskem obzidju, povsod, kjer so padali trdi udarci in je tekla kri, kjer je bila borba najbesnejša in brezupna — Srce mu je zaigralo pri bojnem kriku gladiatorjev, ki je donel divje, izzivalno in zmagovito preko bojnega trušča, in vedel je, da so njegovi nekdanji tovariši in sedanjí nasprotniki s svojim priznanim pogumom zavzeli utrdbé in bili prvi pri napadu.

In zares, «Legija izgubljenih» se je topot sijajno obnesla. Njihov poveljnik ni štedil z močmi. Hipija je dobro vedel, da igra danes s svojo peščico ljudi, kar mu jih je še ostalo od bolezní in bojov, zadnjo odločilno igro za bogastvo in odlikovanje.

In njegovi ljudje so se mu radostno odzvali. Eleazar sam s izbranimi svojimi ljudmi jim je stal nasproti, pa v prvem navalu so vzeli branike, vrgli Jude nazaj v divjem napadu, ki se jim noben pogum ni mogel ustavljati. — In stopili so na tempeljska tla skoraj obenem s premaganimi branilci.

In njihove trobente je začula Mariamna, ko je stala v preddvorju, pričakujoč maščevanje sanhedrina.

Dva borca sta se posebno odlikovala s svojim brezobzirnim pogumom v tej drzni četi.

Eden je bil stari Hirpin. Danes je bil čisto v svojem življu. Njegovo telesno moč in izvežbanost je še večala zavest, da je vojak in ne več plačan gladiator.

Drugi pa je bil gladiator, ki ga nihče ni poznal. Njegovi dolgi, vihrajoči kodri, njegova dovršeno lepa postava in njegov zlati oklep — vse to ga je odlikovalo pred vsemi drugimi, pa tudi njegov drzni pogum, ki je kljuboval vsaki nevarnosti, in njegova nepremagljivost, ki jej ni mogel noben meč, nobena sulica do živega.

In marsikateri mečeborec je z zanosom zrl za zlato čelado in za vihrajočimi kostanjevi lasi in se radoval, da je kaka boginja stopila v človeški podobi z visokega Olimpa* v pomoč rimski vojski. Celo Tit sam je popraševal, pa zastonj čakal na odgovor: »Kdo je tisti bojevnik, z belimi rokami in blestečim se oklepom, ki tako pogumno vodi gladiatorje v napad?«

Pa stari Hirpin je vedel, kdo da je, in smejal se je pod čelado, deleč udarce na vse strani.

«Hipija je ji končno rešen!» si je dejal in bil zadovoljen in vesel, da njegove prostosti ne omejuje kaka nepravilika. «Pri vsem njenem lepem obrazu in vabljevem nasmehu bi rajši imel tigra v svojem šatoru, ko pa tole lepo, nestalno, bojevito furijo, ki prime za meč in ščit kakor druge ženske za kuhalnico in metlo —!»

Malo pa je zaslužila to pohvalo Valerija.

Nevarnosti se ni bala, ker je našla v njej lek za svoje ranjeno, bolno srce. Vrvenje boja ji je le hladilo glavo in jo zamotilo, da ni imela časa za druge misli, ki so jo razburjale do blaznosti. In telesni napor je dajal dobrodošlo olajšavo njenemu dušnemu trpljenju in le eden cilj je imela pred seboj, eno željo, priti do Eske, ga rešiti — in če bi tudi padla mrtvozadeta prav pri njegovih nogah —.

Prva dva, ki sta stopila v preddvor, sta bila Valerija v svojem zlatem oklepu in Hirpin, deleč smrtne udarce s

* Gora v Tesaliji na Grškem, kjer so stanovali bogovi.

svojim kratkim mečem. Trdo sta bila drug ob drugem. Za trenutek sta si oddahnila od krvavega, napornega dela in se ozrla naokrog.

Kar plane Hirpin naprej —. Tam v kotu je zagledal svojega nekdanjega prijatelja —.

Njegova naglica mu je bila skoraj usodna. Težki njegov in z žebli okovani sandali niso bili zamišljeni za gladki marmornati tlak tempeljski, spodrknilo mu je in trdo je priletel na hrbet.

«Habet!» je vzkliknil Hipija blizu njega iz gole navade, kakor nekda v areni. Priskočil je, da brani tovariša in je bil v hipu zamotan v boj s četo judovskih bojevnikov, ki so se usuli na padlega gladiatorja.

Hirpin pa se je spretno pokrtil s svojim ščitom in se pogumno branil z mečem tudi na tleh ležeč, in marsikateri judovski neprevidež je s svojim življenjem plačal usodno zmoto, češ, da je rimski mečeborec že premagan, ako slučajno pade —.

Več in več gladiatorjev je hrumelo v preddvorje in nove čete judoskih branilcev z Eleazarjem na čelu so se jim postavile v bran. Ljut boj se je razvil krog Hirpina sredi dvora, oko v oko, prsi ob prsi. Ko pa je končno spet prišel na noge in zastavil svojo silno moč v borbo, so se morali Judje, trdovratno se ustavljajoč, umakniti nazaj v tempeljske utrdbé.

V tem je tudi Valerijino begajoče oko zasledilo dobro znano postavo v kotu dvora.

Bolestno, divje ji je planilo srce. Pohitela je k njemu —.

Med potom pa je naletela na Eleazarja. Utegnil bi jo zadrževati, jo napasti v hrbet —. Ljuto ga je napadla —.

Eleazar je imel polne roke opravka s svojimi napadalci, hiteč v najgostejši bojni metež. Ujel je njen udarec s svojim kopjem in ga zagnal v protinapadu v Valerijo —.

Kruto orožje je le predobro zadelo svoj cilj —. Siroka, krvi željna ost je prodrla skozi oklep njegove oklepa in se je globoko zabodla v prsi.

Z obema rokama je prijela za ročaj kopja, si ga odlomila in ga z zaščitljivim nasmehom vrgla od sebe. In našla je še dovolj moči, da je hitela naprej, k njemu —. Ni ji omahoval nagli korak, ni klonila ponosne postave, dokler ni prišla do Eske.

Smehljaj poln ljubezni ji je zasijal na licu, — dva udarca z ostrim mečem, — vezi so padle od njega. — Prost je bill!

Pa ko je razprostrl roke v radosti pridobljene svobode, je njegova osvoboditeljica pustila pasti meč in ščit, prijela njegovo roko med svoje roke, si jo krčevite pritisnila k prsom in onemogla zdrknila pred njim na tla —.

XVIII.

Cena zmage.

Mariamna se je obrnila od še vedno nezavestnega Kalhe k Valeriji.

Rahlo in nežno ji je snela čelado, rahlo in nežno ji je gladila z lica bogate kostanjeve lase in jej brisala s čela mrzli pot bližajoče se smrti. Usmiljenje, hvaležnost in vroča želja, jej olajšati trpljenje, ji je polnila dušo in ni puščala prostora bridkosti in ljubosumju.

Valerija je s svojim življenjem plačala zvestobo svoje obljube, je rešila življenje moža, ki sta ga obe take goreče ljubili, ga rešila po tako visoki ceni — zanjo.

Z bridko zavestjo, da je njena dolžnica, je premišljevala Mariamna, koliko je njena nasprotnica storila zanjo, ni jej mogla dati v zahvalo druge usluge, ko da je je tolažila in jej lajšala muke poslednjih trenutkov, ki so se ji naglo bližali.

Hrvatski javni premog

iz premogovnikov:

Ladanje	Din. 33'—	za 100 kg
Ključarovci	" 34'50	
Konjščina	" 36'—	
Zlatac Bistrica	" 37'50	
Cerje Tužno	" 38'—	

bukova drva za gorivo Din. 700
za m³ franko stanovanje
od taja vsako množino tvrdka

F. & A. UHER
veletrgovina s drvni in premogom
Maribor, Slovenska ulica št. 8
Telefon 344. 5-6 54!

POZOR! **POZOR!**

Otvoril se je na novo urejeni

Zimski vrt PARK KAVARNE

DNEVNO KONCERT

Pristop do kavarne je električno razsvetljen. Ukusno urejeni zimski vrt, najboljše pijače, vsi časopisi na razpolago, navadne cene, točna in solidna postrežba. Za mnogoštevilen obisk se priporočata - - VALJAK in KLEMENČIČ.

Malo posestvo pri cesti se proda za 130.000 K. Vpraša se v trgovini Žiže pri Konjicah 9. 993

Voljeno blago, perilo, robe in drugo manufakturno blago priporoča po znižanih cenah

Franjo Majer, Maribor
Glavni trg 9. 496

Angleška vročekrvna kobila 8 let stara z pedigrejom, breja z ameriškim dirkačem, dvoprežno dobro upeljana se proda. Fr. Novak, Podova, Račje. 551

Zelo dobra trgovina brez konkurence z gostilno in 6 in pol ora a posestva, sadonosnikom in velikim vrtom na prometnem kraju v mariborski okolici se zavoljo družinskih razmer takoj proda. 552

SENO
slamo, drva ter premog, žito, krompir, sadje in druge deželne pridelke — kupuje in prodaja —
OSET ANDREJ, MARIBOR
Aleksandrova cesta št. 57, telef. 88. 44-323

Poljedelci!

FIŽOL

• žrešnievec •
(Wachtbohnen) Cocc

kupi vsako množino in plača najvišje cene

Hmelak in drug
Maribor, Slomškov trg 6.
19 460